

zelyk greep na de Zaak, die ik verlaten hadde, ze weten, na de waare en alleen zaligmakende Rooms-Katholyke Kerk, die my alleen de Rust des Gemoeds konde wedergeven, die ik in de Gereformeerde Religie verlooren hadde. Doch voor deze Reis hiervan genoeg.

Eer ik nochtans voortga, moet ik aan UE. mededeelen een Afschrift van de Gereformeerde Excommunicatie, dewelke op het aanstootken van Domini *Vesse*, tegens my van alle de Preekstoelen der Kerken van den *Haag* afgekondigt is geworden, om my door dat uiterste Middell tot de Gereformeerde Kerk te doen terug keeren.

De gemelde Excommunicatie of Ban, luid van Woord tot Woord als volgt.

Geliefde in den Heere

JESU Christo.

26. **H**et is uwer Liefde kennelyk, dat wy tot uwerfcheide Tyden by zeker Trappen uwer Liefden voorgehouden hebben, wat een groote Zonde, en zware Ergernisse onze Mede-Lidmaat W.C. Dyks gedaan, en gegeven heeft, ten einde hy door Ulieder Christelike Vermanningen, en gebeden tot God, hem mogte bekeeren, en van den Banden des Duivels, die hem gevangen houd, los geworden zynde, ontwaken tot den Wille des Heere. Maar wy kunnen 't uwer Liefden niet grote Droefheid niet bergen, dat ons tot noch toe niemand is verscheenen, die in 't minst te verstaan gegeven heeft, dat hy door de meenigvuldige Vermaningen, aan hem gedaan, zo in 't byzonder, als voor Getuigen, en in tegenwoordigheid van veelen, gekoomen zoude

zoude zyn tot eenig Berouw zyner Zonde , of eenig Teeken van waare Boetvaardigheid aan hem te laten merken. Dewyl hy dan *zyne Overbreeding*, in haar zelve niet klein wezende , door zyne Hartnekkigheid dagelyks noch grooter maakt , en wy laatstmaal aangezeft hebben , in Gevalle hy na zo lange Patientie , die de Kerk met hem gehad heeft , hem niet bekeerde , dat wy gedwongen zouden zyn , ons wyder over hem te bedroeven , en tot de uiterste Remedie te koomen. Zo zyn wy genootzaakt nu tegenwoordiglyk voottevaren tot zyne Afsnyding , volgende het Bevel en Last , ons gegeven in Gods Woord , ten einde hy hierdoor , is't moogelyk , tot Beschaamtheit gebragt werde ; dat men ook door dit verrotte , en tot noch toe ongeneeslyk Lid 't geheele Lichaam der Gemeente niet in Perykel stelle , en de Name Gods niet gelastert werde. Daarom wy *Dienaars en Voorstanders der Gemeente Gods* alhier vergadert zynde in den Naam , en Macht onzes Heere *Jesu Christi* , verklaaren voor u allen , dat *W. C. Dyks* uit Oorzake voorzeit uitgesloten is , en wordj uitgesloten mits dezen buiten de Gemeente des Heeren , en vreemd is van de Gemeenschaap *Christi* , der *H. Sakramenten* , en aller Geestelyke Zegeningen en Weldaden Gods , die hy zyne Gemeente beloofst , en bewyft , en is daarom , zo lang hy hartnekkig , en onhoetvaardig blyft in zyne Zonde , van ulieden te houden als een *Heiden* , en *Tollenaar* na het Bevel *Christi* , dewelke zeyd in des *Hemel* gebonden te zyn , wat zyne *Dienaars binden op der Aarde* , Voorts vermanen wy ulieden , geliefde Christenen , dat gy u niet vermengt met hem , op dat hy beschaamt werde ; nochtans hem niet houdende als *Vyand* , maar by-

bywylen vermanende gelyk men een Broeder doet. Hier en tuschen spiegele hem een yder aan dit en diergelyke Exempelen, om den Heere te vreezen, en neerstelyk voor hem te zien, indien hy meent te staan, dat hy niet en valle, maar hebbende waare Gemeenschap met den Vader, en zynen Zone *Christo*, mitsgaders met alle Gelovige Christenen, daarinne volstandig blyve tot den Einde toe, en alzo de eeuwige Zaligheid verkryge. Gy hebt gezien myne Lieve Broeders, op wat Maniere dezen onzen afgesneeden Broeder heeft beginnen te vervallen, en allengskens meer en meer gekoomen is tot den Val. Merkt dan aan, hoe listig de Satan is, om den Mensche te brengen tot het Verderf, en aftrekken van alle heilzaame Middelen ter Zaligheid; zo wagt u dan mede voor de minste Beginselen des Kwaads, en na de Vermaning des Apostels, afleggende alle Last ende Zonde, die zeer ligtelyg omringt, loopt volstandiglyk in de Loop-Baane, die ons is voor gezet, ziende op den Leids-Man, en Volmaker des Geloofs *Christum*. Weest nuchteren, waakt en biddet, op dat gy niet valt in Verzoekinge. *Huiden*, zo gy de Stemme des Heeren hoort, zo en verhard uwe Herten niet, maar werkt uwe Zaligheid met vrees ende beven, en een ygelyk hebbe Berouw van zyne Zonde, op datze onze God ons niet wederom en verneedere, en dat wy Rouwe zonden moeten hebben over ymand van ulieden, maar dat gy eendragtiglyk, en godzaliglyk levende, onze Kroone en Blydschap moogt weezen in den Heere. Dog aangezien God is, die in ons Weerkt beide het willen en volbrengen na zyn Welbehagen, zo laat ons zynen Heiligen Naame met Bekentenis onzer Zonden aldus aanroepen.

O rechtvaardige God , barmhertige Vader ,
 wy beklagen onze Zonden voor uwe hooge
 Majesteit , en bekennen wel verdiend te hebben
 de Droefheid ende Smerte , die ons is aangedaan
 van dit onze Mede-Lidmaat ; ja wy alle zyn
 waardig , om van u afgesneeden en gebannen
 te worden om onze grote Overtreeding wille ,
 zo gy met ons wildet treden in 't Gerichte.
 Maar O Heere , zyt ons genadig om *Christi*
 wille , vergeeft ons onze Misdaden , want zy
 zyn ons van herte leed , en werkt in onze Her-
 ten hoe langer hoe meer Leedwezen van dien ,
 op dat wy uwe Oordeelen vrezende , die gy
 laat gaan over de Hartnekkige , ons moogen be-
 neerfligen om u te behagen. Geest , dat wy ons
 wachten voor alle Besmetting der Weereld , en
 dergenen , die van de Gemeenschap der Kerke
 zyn afgesneeden , op dat wy ons haare Zonden
 niet deelachtig maken , en dat de Afgesneedene
 beschaamt werde. En angezien *gy geen Lust en*
hebt aan den Dood des Zondaars , maar dat hy hem
bekere en leve , en de Schoot uwer Kerke altyd
open staat voor dengenen , die wederkeeren , zo
 ontsteekt ons doch met eenen goeden Yver , dat
 wy met goede Christelyke Vermaningen en Ex-
 empelen zoeken wederomme te brengen dezen
 onzen afgesneeden Broeder , mitsgaders alle de-
 geene , die door Ongeloof ofte Roekeloosheid
 des Levens van ons afwyken. Geeft uwen Ze-
 gen tot onze Vermaningen , ten einde wy daar-
 door Oorzak moogen hebben ons weder te ver-
 blyden in dengeen , daarover wy nu Rouwe
 moeten dragen , en dat also uwen Heiligen
 Naam gepreezen werde door onzen Heere *JE-*
sus Christum , die ons aldus heeft leeren bid-
 den : Onze Vader , enz.

Dus verre het Formulier der Gereformeerde Excommunicatie, zo alsze achter in den Amsterdamsen Bybel, welken ik onder Handen heb, gedrukt staat.

28. Wat voor een schrikkelyk Onweder die Excommunicatie tegens my in den *Haag* moet hebben verwekt, kan UE. lichtelyk afmeetten. De *Haag* is eene Stad, alwaar de Gereformeerde Religie heerscht, en de Rooms-Katholyke alleenlyk gedult word, en alwaar zommige Predikanten by de Regering, en den gemeenen Man alles vermoogen. Alle myne Gereformeerde Vrinden keerden my uit vrees van in de Ongenade der Predikanten te vallen, op eenmaal den Nek. Dengeenen, die my in het vertalen en schryven van Boeken gebruikten, wierd onder de Hand bevoolen, my geen Werk meer te geven. Den Heer *Pauw* Koerantier van *s' Gravenhage*, wien ik negen of tien Jaren in het maaken van de *Haagse* Koerant behulpelyk was geweest, en van wien ik jaarlyks een mooie Stuiver voor myne Moeite trok, liepen de Predikanten de Deur af, en lieten hem geene Rust, tot dat hy my den Zak gaf. Met een Woord, de Predikant *Velse*, en degeene, die 't met hem hielden, zochten my overal het Brood te beneemen. Ja de Rooms-Katholyken zelf durfden niet opentlyk niet my verkeerren. Dus meenden de Predikanten my tot de uiterste Armoede te brengen, en daardoor te nootzaken, tot haare Religie weder te keeren; doch te vergeefs; mits zelfs myne Protestantse Vrinden, die myne Oprechtigheid en Neerstigheid kenden, my in 't geheim Werk genoeg verschafsten, om te kunnen bestaan. Men wendde het derhalven op eenen anderen Boeg. Men verkreeg by de
Ma-

Magiftraat van *3* *Copenhage* tegens my eenen
 beflouten Brief of Ordre, om uit den *Haag* te
 vertrekken, zo als ik in het Vervolg verhalen
 zal. Dat Middel meende men zou eene betere
 Uitwerking doen, als alle de andere. Doch
 het wierd door de oneindelyke Wysheid al mede
 verdyelt. De Goedertierene en barmhertige
 God, die den Propheet *Elias* door eenen Engel,
 (b) en den Propheet *Daniel* in de Leeuwen Kuil
 door den Propheet *Habacuc* (c) gefpyft hadde,
 hadde mede zyne ontfermende Oogen op my ge-
 worpen, en befchikte my in myne Ballingfchap.
 Infgelyks hetgeen ik tot Onderhoud van my, en
 van myne Familie nodig hadde. De Heere zy
 voor zyne Goedheid gelooft en gepreezen in
 alle Eeuwigheid.

29. Wat nu de bovenftaande Excommunicatie
 aangaat, ik mogt van de Gereformeerde Predi-
 kanten gaarn weten, wie hen doch Magt gege-
 ven heeft om te excommuniceren, of waarom
 zy zich van dat Middel bedienen? Als de Rooms-
 Katholyke Bifchoppen Ymand om Kettery, of
 eenige andere zwaare Misdad in den Ban doen,
 alsdan hoort men by die Luiden niet anders als
 daarover lachen, spotten, fchelden, vloeken,
 en lafteren. En desnietteenftaande doen zy
 zelf hetgeen zy aan ons beftaffen, en befspotten.
 Kunnen die Luiden, die voor ontrent twee
 hondert Jaren eene nieuwe Kerk oppregt, en
 een Nieuw vyfde Evangelium gefmeed hebben,
 ymand excommuniceren, waarom zou het dan
 ook

(b) 3. Reg. Cap. 19. In den Amfterdamsen Bybel 1 Reg. 19.
 (c) Dan. 14. NB. Die Hiftorie word in den Gerefor-
 meerden Bybel niet voor Kanonyk erkent, hoewel ten on-
 recht, gelyk wy op eens andere Plaats zullen doen zien.

ook de Rooms-Katholyke Kerk niet kunnen doen, dewelke die Macht nu al over de zeventien hondert Jaren gehad en geoëffent heeft? Deze Kerk weten wy, dat'er altoos in Bezit van geweest is. Maar waar van daan de Gereformeerden die Macht bekoomen hebben, daar weten wy niets anders van te zeggen, als dat zy zich dezelve aangematigt, en de Katholyke Kerk nageaapt hebben. Van de Rooms-Katholyke Kerk hebben zy die Macht niet, mits zy zelfs door haar geëxcommuniceert, of in den Kerk-Ban gedaan zyn geworden. Van *Christo*, en zyne Apostelen hebben zyze ook niet, mits zy eerst vyftien hondert en meer Jaren na *Christus*, en de Apostelen opgekoomen zyn, Van wien hebben zy dan die Macht? Van niemand als van haarzelven, en dus wordenze veroordeelt door den H. Apostel Paulus. *Niemand neemt hemzelven de Eere aan*, zegt die groote Léeraar der Heidenen, *maar die van Gode geroepen word gelyk als Aaron.* (d) Het mag niet helpen, dat de Predikanten den Hals afschreeuwen, en zeggen, dat zy op eene buiten-gewoone Wys door God gezonden zyn. Het mag niet helpen, dat zy zich beroepen op *Christus*, *Paulus*, en de andere Apostelen, mits deze haare buitengewoone Zending door Mirakelen bevestigt hebben, zodanig, dat onze Heere *Christus JESUS* zelf van de ongelooovige Joden zeide: *Hadde ik niet de Werken gedaan onder ben, die niemand anders gedaan heeft, zo hadden zy geene Zonde.* (e) Doch hiervan zullen wy in 't Vervolg nader spreekken.

30. Voor-

(d) *Heb. 5. v. 4.*

(e) *Joan. 15. v. 24.*

30. Voorwaare indien wy aan het bloote Zeggen van ymand moesten Geloof geven, zo konde yder Zwerm-Geest ons wys maken, dat hy door God op eene buiten-gewoone Wys gezonden was, gelykerwys men ten Tyde van de Reformatie een onnoemelyk Getal van Menschen gezien heeft, die alle te gelyk schreeuwden, dat God hen gezonden hadde. Indien men aan hun bloot Zeggen moest Geloof geven, zou men dagelyks nieuwe Apostelen en Leeraars zien opstaan, die aan den Bybel eenen anderen Draai, en eenen anderen tot noch toe in Gods Kerk onbekonden Zin geven, en met alle Krachten schreeuwen zouden, dat zy van God op eene buiten-gewoone Wys waren gezonden, en dat men derhalven aan haare Uitleggingen even als aan Gods Woord geloven moest. Heeft men helaas! niet noch voor weinig Jaren zulke nieuwe Leeraars in Engeland en elders zien opstaan, die verwaandelyk, ja godslasterlyk durfden staan, de houden, dat alle de Daaden, en Werken van onzen Zaligmaker *Christus JESUS* niet in der Daad dus waren geschied, zo alsze door de H. Evangelisten worden verhaalt, maar datze niet anders als Spreekwyzen aangemerkt, en in eenen figurlyken Zin verstaan moesten worden. Een Bewys daarvan is het Boek van *Mr. Woolston*, voor weinig Jaren te *Londen* in de Engelse Taal gedrukt; hebbende die Schryver zelfs eene Meenigte van de Vaders der Kerk, hoewel op eene verdraaide, verkeerde, en valsche Wys aangehaalt, om zyn Gevoelen door het Gezag van die Vaders te bevestigen; zo als te zien is uit de Wederlegging, welke de Heer *Richard Bischoep van S. David* in Engeland, tegens *Mr. Woolston*

uitgegeven heeft , onder den Tytel van : *The Defence of the Miracles of our blessed Saviour.* (f)

Uit wat Bron- Ader worden nu zulke Gevoelens en Boeken gehaalt? Voorwaar uit geene andere, als uit den Grond-Regel der Protestanten die *Christi* klare Woorden aangaande de Tegenwoordigheid van *Christi* Lichaam en Bloed in het Sakrament des Altaars, en veele andere duidelyke Texten op eene figuurlyke Wys, of na haaren eigen en tegens den Zin der Rooms-Katholyke Kerk en der Vadersen strydenden nieuwen Waan uitleggen, voorgevende, dat de H. Schrift klaar is, en dat yder een dezelve kan verstaan; zullende, zo lang als die Grond-Regel onder de Protestanten doorgaat, onder hen nooit een einde van nieuwe Leeraars en Leeringen zyn, maar dagelyks wat nieuws gehoor worden. Degene, die met de Protestanten wat verkeert heeft, weet door de bedroefde Ondervinding, dat ik hier de Waarheid spreek.

31. Voor dat ik met myne Ontleding van s' Ruiters Geschrift voortga, moet ik tegens de bovengemelde onmagtiglyk tegens my uitgedonderde Excommunicatie noch eenige Aanmerkingen maken.

32. Vooreerst wilde ik gaarn weten, of het eens zulke groote en zwaare Misdad was, na de Rooms-Katholyke Religie terug te keeren, in dewelke alleen ik myne Zaligheid vinden konde. Ik verklaare het met eene Gelykenis. Een Zeevaarder verlaat uit een valschen Waan zyn Schip springt

---

(f) Dat Boek heb ik, noch in den Haag woonende uit de Engelse in de Hollandse Taal overgezet, en genaamt: *Verdediging der Mirakelen van onzen gezegenden ligmaker*, enz.

springt in de Zee, en zweemt met alle Krachten na een, zo hy meent, veel grooter, en hechter Vaartuig als hetgeen, waaruit hy gesprongen was; maar koomende ter Plaatze, daar hy meende aan Boord te stappen, vind hy niets anders als een Schim en Schaduwe, mits'er geen Schip was als in zyne Inbeelding; hy grypt, en vat wat hy kan, doch word ontwaar, dat hy niets vatten noch grypen kan, en dat hy langer vertoevende, in den Afgrond staat te zinken; des neemt hy edelmoediglyk het Besluit na zyn voorig Schip terug te zwemmen, en zyn Leven daarin te redden. Zo een Zeevaarder was ik, zo lang ik my in de Gereformeerde Kerk bevond. Waar ik my ook meende vast te houden, vond ik louter Schaduwe. Dus stond ik in den Afgrond der Helle te zinken. Derhalven nam ik ook onder Gods Zegen, manmoediglyk het Besluit midden door de alleronschuimigste, en verwoedste Baaren der Vervolgingen, na het verlate Scheepje van *S. Pieter*, buiten hetwelk alles door de onverzadelyke Golven word verslonden, ik meene de Rooms-Katholyke Kerk, terug te zwemmen. Is dat die zwaare Misdaad? Ten tweeden. Ik kan niet begrypen, hoe dat de Predikanten zich durven noemen: *Dienaars en Voorstanders der Gemeente Gods*. Wie heeft hen doch om Gods Wille tot Dienaars aangenoomen? Op hun bloot Zeggen kan ik niet gaan, zo als ik reets aangemerkt heb. Zou de Haagse Gereformeerde Gemeente de Gemeente Gods zyn? Dat kan ik niet geloven, mitsze niet door *Christus* en zyne Apostelen, maar eerst vyftien of zestien hondert Jaren daarna gestige is door Menschen, die van God niet gezonden waren, en by Gevolg van God geen Macht noch

Gezag daartoe bekoomen hadden. Hoe kunnen zy dan in den Naam en de Macht onzes Heeren *JESU Christi* vergadert worden? Dat moogen zy aan ymand anders wys maken, maar aan geene verstandige Katholyken. Kan men op die Luiden niet zeer wel toepassen hetgeen God de Heere voormaals tegens de valsche Propheten zeide: (g) *Ik zond de Propheten niet; noch liepen zy. Ik sprak niet tot hen; noch propheeterden zy. Want zo zy by mynen Rade gebleeven waren, en myne Woorden mynen Volke gepredikt hadden, zo hadden zy datzelve van haare booze Wegen, en van haaren boozen Leven bekeert.* Hoedanig hebben nu de Reformateurs de Rooms-Katholyken bekeert? Laat *Luther* het zelf bekennen. "Thans zyn de Menschen, zegt, hy (b) met zeven Duivelen bezeten, daar zy te vooren met eenen Duivel bezeten waren. De Duivel vaart tegenwoordig met gansche Hoopen in de Menschen, invoege dat zy nu onder het heldere Licht des Evangeliums gieriger, arglistiger, baatzookender, onbarmhertiger, ontuchtiger, vermeeteler, en erger zyn als te vooren onder het Pausdom." O schoone Vruchten der Reformatie! O wat eene fraaie Bekeering! Doch hoe konde het anders wezen, nadat die voortreffelyke Reformateurs alle de Banden, waardoor de Menschen van het Kwaaddoen afgehouden wierden, en by ons Katholyken noch worden, gescheurt en uit den Weg geruimt, en in Plaats van de gezonde en heilige Leere der

(g) *Jerem. 23. v. 21.* Zie ook *Jerem. Cap. 14.*

(b) In zyne Huis-Postil, gedrukt te *Fena* in 1559 in de tweede Predikatie op den eersten Zondag in den Advent. Zie *Weßlingers Eris-Vogel* pag. 480.

der Katholyke Kerk, eene vrywillige, en willekeurige Manier van Leven ingevoert, de Biecht afgeschaf, de goede Werken in Verachting gebracht, het Geloof alleen vor een Middel tot de Zaligheid uiegeroepen, en de vrye Wille des Menschen vernietigt, ja God zelf tot Werker van de Zonde gemaakt hadden. Dus leerde *Calvinus.* (i)

” Dat de Zonde van *Adam* door Gods geheim Oordeel beslooten was; dat de Duivel op Gods

Bevel hadde geloogen, en dat God niet alleen-

lyk de Stichter was van het Kwade, maar ook van de Zonde.”

” Dat de goede Werken niet zyn verdienstig ter Zaligheid.”

” Dat alle goede Werken Zonde zyn.”

” Dat het Ongeloof alleen eene Dood-Zonde is.”

” Dat'er geen Onderscheid is tuschen dagelykse Zonden, en Dood-Zonden, enz.”

33. Wat konde uit die Leeringen anders volgen, als eene algemeene Vrygeestigheid, eene algemeene Overtreeding der Geboden Gods, en der Kerke, en eene algemeene Overgeving tot alle Ongebondenheid? Degeene, die begerig is uitvoerig te weten, wat voor ongemeene Vruchten de gewaande Reformateurs van Gods Kerk, door het verkondigen van de gemelde en andere Leer-Stukken voortgebracht hebben, kan nazien *Weislingers Iris-Vogel* pag. mihi 354. enz. Ik ga voort in myne Aanmerkingen.

Ten derden. De Predikanten zeggen, dat men den Geëxcommuniceerden zal houden als een Heiden

(i) *Præcolus* in *Elencho hæret.* Verbo : *Calvinista* pag. mihi 111, & seq.

Heiden , en Tollenaar . Die Woorden hebben zy
 getrokken uit den zeventienden Vaars des ach-
 tienden Kapittels van den Evangelist *Matthaus*.
 Doch ik verwondere my niet weinig , waarom
 zy de Woorden , welke onmiddelyk daarvoor
 staan , uitgelaten hebben , te weten , Deze :
Zo hy de Kerk (de Amsterdamsche Bybel zegt : *Gemeente* ,
 doch het komt op een uit) *geen Gehoor
 geeft*, enz. Mischien hebben zy aan haaren Hoop
 den Naam van Kerk of Gemeente , op die Plaats
 niet durven geven , overtuigt zynde , dat zy
 niet de waare Kerk zyn. Hoe het ook daarme-
 de zy , ik zie niet , dat *Christus* de Heere op de
 aangehaalde Plaats of elders spreekt van excom-
 muniqueeren , of in den Ban doen ; en nochtans
 doen het de Predikanten. By gevolg doen zy
 al wederom iets , dat *Christus* niet bevoolen heeft.
 Het is waar , de H. Apostel *Paulus* heeft die van
Corinthe bevoolen , de Afsnyding te gebruiken ,
 doch om my van het Antwoord des Ruiters te
 bedienen (hoewel zonder desselfs onbezonnen
 Antwoord goed te keuren) *Paulus* en de Aposte-
 len waren geen *Christus* , en hadden dus dezelfde
 Macht niet. Ook beval de H. *Paulus* alleenlyk
 ymand aftesnyden , die een godloos Leven leidde ,
 maar niet om zyn Geloof. Daarenboven zegt
 onze beminnyke Zaligmaker : *Dat men ymand
 zal houden vor een Heiden en Tollenaar , als by de
 Kerk niet hoort*. En hier wenschte ik wel , dat
 de Predikanten my zeiden , wat het voor eene
 Kerk is , die men hooren moet ? Eene valsche of
 eene waare Kerk ? De waare Kerk zullen zy
 antwoorden . Doch dan zal ik hen al wederom
 vragen , waar die waare Kerk geweest is als
Lutberus , en *Calvinus* gebooren wierden ? Daar
 moet immers altoos eene waare Kerk op Aarde
 zyn

niet zyn geweest, anderzins zou het te vergeefs zyn
 geweest, dat onze Zaligmaker *Christus Jesus*
 aan zyne Gelovige bevoelen hadde, de Kerk te
 hooren. Is er nu eene waare Kerk op Aarde
 geweest, zo vrage ik: Welke is die geweest?
 Zy moest immers zichtbaar, en kennelyk zyn;
 anderzins hadde men haar niet kunnen hooren;
 en *Christus* de Heere zal zyne Gelovige immers niet
 toel wyzen tot eene Kerk, die zy nergens vinden
 kunnen. Dus moet de waare Kerk, die men
 hooren moet, immers noch al ten Tyde van
Lutherus, en *Calvinus* gestaan hebben. Waa-
 rom hebben zy dan die Kerk niet gehoord?
 Waarom hebben zy de Kerk gereformeert, en
 dus eene nieuwe Keerk opgeregt, daar *Christus*
 hen nochtans tot zyne Kerk wyft, niet omze
 te reformeren, maar omze te hooren. De *Huffi-*
ten en *Waldensen* van welke de Ruiterspreek,
 kunnen immers niet zyn geweest de waare Kerk,
 waarin *Lutherus* en *Calvinus* getreedden zyn, mits
 de *Huffiten* en *Waldensen* zo zeer van de *Lutheranen*
 en *Calvinisten* verschillen, als het *Water*
 van de Aarde. (*) Daar is dan ten Tyde van
 de Reformateurs geene andere Kerk in Wezen
 geweest als de Rooms-Katholyke; by gevolg is
 die de waare Kerk, die zy hadden moeten hoo-
 ren, en niet reformeren.

34. Ten vierden. De Predikanten zeggen, dat
 men den Hartnekkigen zal houden als een Hei-
 den en Tollenaar na het Bevel *Christi*, dewelke
 zegt (*Matth. 18. v. 18.*) *In den Hemel gebonden*
te zyn, zo was zyne Dienaars binden op de Aarde.
 Hier vrage ik hen, of het excommuniceren of
 afsnyden, en weder aanneemen verstaan word
 door

D 4 door

(*) Zie het Vervolg van dezen Brief N. 197. 198. 221. enz.

door het binden en ontbinden? De Predikanten
 zeggen wel, dat de Sleutelen van het Koning-
 ryk der Hemelen, of de Macht om in den Hem-
 mel, en op de Aarde te binden, zyn het Oude
 en Nieuwe Testament, waarmede de Bedienaars
 kunnen binden en ontbinden, en by gevolg ook
 excommuniceeren, werdende de Geëxcommu-
 ceerde door den Ban gebonden, en door de Vry-
 spreekking ontbonden. Doch hoe kan zulks door
 het Oude en Nieuwe Testament geschieden?
 Voorwaar die Spreekwys is my wat te figuurlyk,
 mits ik niet kan begrypen, in welken Zin het
 Oude en Nieuwe Testament kunnen wezen de
 Sleutelen des Hemels, of op wat Wys men daar-
 mede kan binden en ontbinden; of water op
 Aarde zal worden gebonden en ontbonden. Ik
 geloof, dat de Predikanten zelf niet weten, wat
 zy zeggen, ten zyze den vorsr. Text, even als
 wy Rooms-Katholyke, verklaaren met *Job. 20.*
ψ. 23. alwaar onze Zaligmaker dus spreekt: *Wien*
gy Lieden de Zonden vergeeft (og of de Predikan-
 ten wel letteden op die Woorden) *dien wordenze*
vergeven, en wien gyze houd, dien wordenze ge-
bonden. Opmerkelyke Woorden! Christus zegt
 niet: *Wien gy verklaart de Zonden vergeven te*
 zyn, zo als de Predikanten het willen hebben,
 maar hy zegt: *Wien gy de Zonden vergeeft.* By
 gevolg heeft hy aan zyne Dienaren Macht gege-
 ven, om de Zonden te vergeven. Waarom
 bespotten en lasteren de Predikanten dan de
 Rooms-Katholyke Priesters, als of die zich aan-
 matigden de Macht om Zonden te vergeven,
 dewelke God alleen toekomt, gelyk als zy zeg-
 gen, daar de oneindelyk barmheruge, en goeder-
 tierene God die Macht uit de Volheid zynere
 Liefde jegens het menschelyk Geslacht, aan de
 Be-

Bedienaars zyner Kerke medegedeelt heeft. De
 Woorden zyn immers klaar. En kunnen de
 Predikanten die klare en duidelyke Woorden
 na hunnen Zin verdraaien, wat zynze dan niet
 bekwaam te doen met andere Texten, die wat
 donkerder zyn. Zie eens hoe godloos dat Volk
 met den Bybel omspringt. Gods Woord is klaar,
 zeggende, Gods Woord moet men volgen; en
 als wy tegens hen met klare Worden uit Gods
 Woord opkooimen, dan weten zy Gods Woord
 te verdraaien, dat het een Schande is, makende
 uit de duidelykste Spreuken louter Spreekwyzen.
 Op dezelfde Wys maken zy het met de Vaders
 der Kerk. Ik hadde aan den Heer *Manger*, Pre-
 dikant van de Hoog-Duitse Gemeente in *s' Gra-
 venhago* eens in Geschrifte overgegeven eenige
 Passagien uit de Vaders, waarin zy met de
 allerduidelykste Woorden aangaande het Stede-
 houderschap van *Petrus*, en *Christi* wezentlyke
 Tegenwoordigheid in het Sakrament des Altaars,
 spreken even als wy Rooms-Katholyke spreek-
 ken. Het zyn louter Spreekwysen (dwyde de
 Heer *Manger* my daarop toe.) Dan zegt ook
 (grauwde ik hem daarop toe) dat het eene
 loutere Spreekwys is, als ik zegge: De Zonne
 schynt thans aan den Hemel. Het was juist om-
 trent Middag. De Heer *Emans*, Ouderling
 van de Gereformeerde Kerk, was'er tegenwoor-
 dig, en kan het dus getuigen. Hier betuige ik
 in het voorbygaan, dat ik niets tegens den Heer
Emans heb, mits hy een zeer bescheiden, en
 zagtmoedig Heer is, die zich, zo wel als veele
 andere, zeer zagtzinniglyk in myne Vervolgen-
 gen gedragen heeft. Ik keere tot de Sleutelen.

De Predikanten kunnen nu niet loochenen,
 dat *Christus* de Heere aan zyne Dienaars Macht

31 gegeven heeft om de Zonden te ontbinden, of
 32 te behouden; by gevolg heeft hyze aangesteld
 33 tot Rechters, die de Menschen van haare Zon-
 34 den kunnen vryspreeken; of hen dezelve behou-
 35 den. Gelykerwys nu geen Rechten in de Weereld
 36 is, die ymand van zyne Misdaad vry spreekt, of
 37 hem deswegen veroordeelt, ten zy hy alvorens
 38 Kennis van de Zaak genoomen heeft, dus moe-
 39 ten ook de Geestelyke Rechters Kennis van de
 40 Zonden hebben, mits zy anderzins niet kunnen
 41 weten, of zy dezelve moeten ontbinden, of be-
 42 houden. Nu zyn die Rechters Menschen, en
 43 kunnen in 't Hert der Zondaars niet zien, by
 44 gevolg moet de Zondaar zelf zyne Zonden aan
 45 zynen Geestelyken Rechter, aan wien wy den
 46 Naam van Biecht-Vader geven, openbaren;
 47 want anderzins kan de Rechter geene Kennis
 48 daarvan hebben, en by gevolg den Zondaar niet
 49 vryspreeken van eene Zaak, die hem onbekent
 50 is. In dat bekennen of biechten, en in dat vry-
 51 spreeken of absolveren, bestaat nu ons trooste-
 52 lyk, en heilzaam Sakrament der Penitentie. Dit
 53 dunkt my, is duidelyker gesproken, als wan-
 54 neer men zegt, dat de Sleutelen des Hemels zyn
 55 het Oude en Nieuwe Testament. Doch ten
 56 Opzichte van die Sleutelen moet ik den Predi-
 57 kanten noch eene Vraag doen, te weten: Wan-
 58 neer het Nieuwe Testament begonnen heeft een
 59 Sleutel des Hemelryks te worden, waarmede de
 60 Apostelen, en hunne Navolgers hebben kunnen
 61 binden, en ontbinden? Die Vraag doe ik, omde
 62 de Evangelist *Mattheus* eerst vier Jaren na *Christi*
 63 Dood zyn Evangelium, (k) en de andere Evan-
 64 gelisten

(k) Zie *Cornel. à Lapide* Argumento in *Matth.* pag. m. 41
 Item *cjus Chronotaxin* in *Acta Apostolorum*,

gelisten en Apostelen noch later haare Boeken en Brieven geschreven hebben. De Predikanten moeten antwoorden, dat het Nieuwe Testament een Sleutel des Hemelryks geworden is, zo dra *Christus JESUS* aan zyne Apostelen de Macht gegeven heeft om te binden en te ontbinden, of om de Zonden te vergeven en te behouden, zonder dat die gegeve Macht geschreeven, of te Boek gesteld was. Het is wel geantwoord; en ik besluite daaruit, dat het Nieuwe Testament heeft kunnen bestaan zonder geschreeven te zyn, gelyk als het dan ook dus eenigen Tyd bestaan heeft; zynde voor dien Tyd alleenlyk geschreeven geweest in de Herten der Gelovigen. Op dezelfde Wys heeft het Oude Testament, of de Oude Wet mede eenige duizend Jaren bestaan, voor datze door den Propheet *Moyzes* geschreeven wierd. Dus zoude de Nieuwe noch al bestaan, indienze niet door de Evangelisten by Geschrifte nagelaten was. By gevolg is het Schryven van de Nieuwe Wet niet volstrektelyk nootzakelyk geweest, mitsze zo wel als de Oude Wet mede zonder Geschrifte eenige duizend Jaren in de Herten der Gelovigen bewaard hadde kunnen worden. Dit is ook hetgeene, dat God door zynen Propheet *Jeremias* (1) aan de Kerk beloofd heeft met deze Woorden: *Maar dat zal het Verbond zyn, dat ik met den Huize Israëls maken wil na dezen Tyd. Ik wil myne Wet in haar Herte geven, ende in haaren Zin schryven, en zy zullen myn Volk zyn, zo wil ik haar God zyn. Die Text spreekt klaar en duidelyk.*

(1) *Jerem. 31. 7. 33.*

36. Nu vraage ik nochmaals; of alles, wat onze Heere en Zaligmaker gezegt, geleert, gedaan, en bevoolen heeft, door de Evangelisten en Apostelen geschreeven en te Boek gesteld is of niet? Zeggenze dat alles gescreeven is, zo maken zy den Apostel en Evangelist *Johannes* tot eenen Leugenaar; want die spreekt in het laatste Vaars des laatsten Kapittels van zyn Evangelium in dezer Voege: *En daar zyn veele andere Dingen, zegt hy, die JESUS gedaan heeft, welke, zo menze elk bezonder beschreeve, ik meene, dat de geheele Weereld de geschreeve Boeken niet vatten konde.*

Door dien Text worden de Predikanten nu genootzaakt te bekennen, dat *Christus* veele Zaaken gedaan, gezegt, geleert en bevoolen heeft, dewelke niet geschreeven zyn, en zulks neemen wy voor bekend aan. Heeft *Christus* de Heere nu veele Zaaken gedaan en geleert, dewelke niet zyn geschreeven, zo vraage ik, of die Zaken dan niet zo wel Gods Woord zyn als degeene, die geschreeven zyn. Neen durven de Predikanten niet zeggen. Wel aan dan! zo zyn'er dan veele Zaken, die *JESUS Christus* gezegt, geleert, en bevoolen heeft, en die, schoonze niet geschreeven zyn, echter zo wel als de andere, Gods Woord zyn, en by gevolg op dezelfde Wys geloofst moeten worden. Wat zyn dat nu voor Zaaken? Het zyn de Zaaken of Woorden, dewelke niet met de Penne op het Papier, maar door den H. Geest in 't Hert der Apostelen geschreeven, en door deze aan hunne Discipelen en Leerlingen, en door deze wederom an hunne Opvolgers, en zo voort zonder eenig geschrift, en alleenlyk by Monde overgelevert zyn geworden: Die Zaken, en die Woor-

Woorden zyn het nu , aan dewelke wy den Naam van Apostolife Traditiën of Overleveringen der Kerk geven. Dit meene ik , is al wederom klaarder gesprooken , als wanneer men zegt , dat het Oude en het Nieuwe Testament de Sleutelen des Hemels zyn.

37. Ten vyfden. *Huiden zo gy* , zeggen de Predikanten in haare Excommunicatie tot het Volk , *de Stemme des Heeren hoort* , zo en verhaart *wre Herten niet* , maar *werke wre Zaligheid met vreezen en beven*. Dus spreeken de Predikanten met den Koninglyken Propheet *David Pf. 94.* (in den Amsterdamsen Bybel *Pf. 95.*) *ÿ. 8.* en met den H. Apostel *Paulus Philip. 2. ÿ. 12.* Doch ik moet hen al wederom vraagen , of zy , wanneer zy die Woorden spreeken , ook wel geloven , dat hunne Toehoorders de Stemme des Heeren , als zy willen , kunnen hooren , en hunne Herten niet verharden , en dus haare Zaligheid werken ? Geloven zy het niet , zo is het dwaas , dat zy hunne Toehoorders vermanen , iets te doen , dat zy niet doen kunnen. Zeggenze . dat zy geloven , dat hunne Toehoorders het kunnen doen , als zy met de Genade Gods mede werken , dan zyn wy het in dat Stuk met elkander eens ; mits wy niet anders leeren , maar met den Apostel *Paulus* zeggen : *Ik kan alles in dengeen , die my versterkt.* *Philip. 4. ÿ. 13.* Van deze Stoffe zullen wy op een andermaal wydlopiger handelen. Wat ondertuschen het werken van zyne Zaligheid aangaat , de Predikanten moeten ons toestaan , dat wy , mits die Text klaar is , met de Genade Gods tot onze Zaligheid medewerken kunnen , en by gevolg valt de godslasterlyke Predestinatie der Gereformeerden in Duigen. Voorwaar , indien ik
doet

door God den Heere van Eeuwigheid af tot de
Verdoemenis gepredestineert ben , zo helpt al
myn werken tot de Zaligheid niet met al,
Indien ik ook myne Zaligheid moet werken
met vreezen en beeyen , hoe kan ik dan , zo
lang ik leve , van myne Zaligheid verzekert zyn.
Hoe kan ik dan de gewaande , ydele , en herflen
schimmige *Verzekering* hebben. Heb ik de *Ver-*
zekering , dat ik zalig zal worden , zo behoef ik
myne Zaligheid niet met vreesen en beeyen te
werken ; maar alsdan kan ik na myns Hert
Wensch , en na alle myne Zinnelykheden leven,
kunnende alle de Ondeugden my niet schaden,
mits ik de *Verzekering* heb , dat ik zalig worden zal.
De Predikanten zwerzen hunnen Toehoorders
daar zo wat heen van de *Verzekering* , zonder
dat'er mischien ooit een Predikant gevonden is
geworden , die zich van de *Verzekering* heeft
kunnen verzekeren. Geleerde , en in Gods Woord
ervaare Menschen weten , dat het eene onmoog
gelyke Zaak is , ten zy God de Heere zulks aan
Ymand op eene byzondere Wys openbaart.
Ondertuschen kwellen en pynigen zich de een
voudige Menschen , Dag en Nacht met de Be
kommering , dat zy de *Verzekering* noch niet
hebben , of dezelve in haar hert noch niet kon
nen ontwaart worden. Ik heb in den *Haag* eene
Gereformeerde Maitres , of Leermesteresse van
satfoenelyke Kinderen gekent , die de Kanker
aan haare Borst hadde , en derhalven , gelyk men
wel denken kan , groote Pyn leed. Zy voerde
eenen onberispelyken Wandel , en diende den
Heere na haare Religie zeer wel. Doch zy
hadde , gelyk zy zeide , de *Verzekering* noch
niet , en daardoor wierd haar Gemoed veel
schrikkelyker gepynigt , als haar Lichaam door de

de Kanker. Kan'er ook wel een grooter Bedrog des Satans bedagt worden, als dat hy de Menfchen zo verre brengen kan, dat zy zich kunnen inbeelden de *Verzekering* te hebben. De Groote Apöftel Paulus, die zo heilig was, dat hy tot in den derden Hemel opgenoomen wierd, ogtens'er onuitspreekelyke Dingen hoorde, die een Menfche niet fpreeken mag 2. Cor. 12. v. 2. en 3. weet niets van eene zulke gedroomde *Verzekering*. Hy vertrouwde wel, zo als alle vroomen Katholyken vertrouwen, dat de rechtvaardige Rechter hem en allen dengeenen die deffelfs Komfte begeerden, en die zo wel als hy eenen goeden Kamp gekampt, den Loop volbragt, en het Geloof bewaart hadden, wegleggen, en geven zoude de Kroone der Rechtvaardigheid. 2. Tim. 4. v. 8. Daarop, zegge ik, vertrouwde hy, en daarop vertrouwen allé vroomen Katholyken; wetende, dat God oneindelyk getrouw is in zyne Beloften te houden. Maar van eene *Verzekering* weet die Groote Man niets. *Ik kastyde myn Lichaam, zegt hy in Tegendeel, en maake het dienstbaar, op dat ik die den anderen predike, niet zelf een Verworpeling werde.* 1. Cor. 9. v. 27. Dus vreesde hy, dat hy noch van God verworpen zoude worden. Daarom maakte hy zyn Lichaam dienstbaar, kastydde het, en wertkte zyne Zaligheid met vreezen en beeven. *Ik weet my zelven geens Dings fchuldig, zegt dat uitverkooren Vat op eene andere Plaats, nochtans ben ik daarin niet gerechtvaardigt; maar de Heere is, die my oordeelt.* 1. Cor. 4. v. 4. Zie eens hoe dat die Groote Leeraar der Heidenen Gods Oordeel noch al vreeft in Plaats van zich op eene gewaande *Verzekering* te verlaten. *De Menfche weet immers niet, of hy de Liefde, of de Haat waardig*

waardig is. Zo als de Prediker zegt *Ecc. 9. v. 1.*
 Hoe kan hy dan de *Verzekering* hebben? Hier
 zou ik een Ruim-Veld hebben om uittewyden,
 en te toonen, hoe dat alle de Heiligen van het
 Oude zo wel als van het Nieuwe Testament,
 haar Vertrouwen op de Barmhertigheid Gods,
 altoos gepaart hebben gehad met eene zalige
 Vrees voor desselfs ondoorgrondelyk Oordeel;
 doch het Bestek dezès Briefs laat het niet toe.
 38. Ten sesden. De Predikanten spreeken God
 den Heere in haare Excommunicatie eindelyk
 dus aan: *Aangezien*, zeggenze, *dat gy geen
 Lust hebt aan den Dood des Zondaars, maar dat
 by hem bekeere, en leve, en de Schoot uwer Kerke
 altoos open staat voor dengeenen, die wederkeeren,
 enz.* Doch ik twyffele zeer, of de Predikan-
 ten daar in Ernst met God den Heere spreeken.
 Hoe! zou God geen Lust hebben aan den Dood
 des Zondaars, en denzelven nochtans van alle
 Eeuwigheid tot den eeuwigen Dood gepredesti-
 neert hebben? Hoe! zou God eene Lust hebben,
 dat de Zondaar zich bekeere, daar hy hem
 nochtans tot het eeuwig Verderf geschapen heeft?
 Ja, in gevolge van de hiervooren aangehaalde
 Leere van *Kalvyn*, de Zonde in hem werkt?
 Hoe kan het met elkander bestaan, dat God de
 Heere de Zonde in den Zondaar werkt, en
 echter te gelyk wil, dat de Zondaar zich bekeere?
 Hoe kan de Zondaar zich bekeeren, als
 God de Zonde in hem werkt? Laat de Predi-
 kanten dat Nootje eens opkraaken, als hunne
 Tandens sterk genoeg zyn. Ik weet wel, het
 ontbreekt hen niet aan Woorden, en Spreek-
 wyzen; doch ik weet ook wel, dat het maar
 Woorden zyn. Meer zal ik'er voor het tegen-
 woordige niet van zeggen, maar alleenlyk daar-
 by

by vraagen , of de Kerk , die voor den Zondaar
 altyd open staat . ook voor den Zondaar open ge-
 staan heeft voor dat *Luther* en *Kalvin* haare De-
 formatie begonnen hebben ? Is de Kerk toe ge-
 slooten geweest ; zo liegen zy , dat de Kerk al-
 toos open gestaan heeft . Zy moeten dan zeg-
 gen , dat de Kerk van den Tyd af , dat *Christus*
 dezelve op den Steenrots gebouwt heeft *Matth. 16.*
y. 18. tot nu toe altoos open gestaan heeft voor
 alle de Zondaars , Heidenen , en Ongelovigen ,
 die'er hebben willen ingaan . Heeft de Kerk nu
 altoos open gestaan , zodanig dat de Ongelovi-
 gen , Heidenen , en Zondaars hebben kunnen
 daarin gaan , zo isze altoos zichtbaar geweest ,
 en by gevolg is het eene groote Onwaarheid , ja
 eene Verloochening van *Christi* Beloften , dat de
 Kerk (ik spreek van de waare Kerk , mits *Chri-*
stus geene valsche Kerk voor de Ongelovigen
 geopent heeft) ten Tyde van de bovengemelde
 twee Deformateurs onzichtbaar , en door de
 Dwaling , Bygelovigheid , en Afgodery gesloot-
 ten , en dus door de Poorten der Helle over-
 weldigt zoude zyn geweest . Wat was het nu
 voor eene Kerk , die altoos heeft open gestaan ,
 en waarin de bekeerde Heidenen en Ongelovi-
 gen de geheele Weereld door , ten allen Tyde
 ingegaan zyn ? Geene andere , als de door de
 ganse Weereld uitgebreide Rooms-Katholyke
 Kerk . Is'er eene andere ; Dat de Predikanten
 dezelve dan aantoonen . Daar zullen die goede
 Lui al wederom te vergeefs over zweten . Van
 die Kerk zullen wy haast nader spreken .
 Ten zevenden mogt ik gaarn weten , waar
 doch het meergemelde Formulier der Gerefor-
 meerde Excommunicatie in den Bybel staat . Ik
 vinde het nergens ; en desniettegenstaande ge-
 bruiken

bruiken het de Predikanten. By gevolg gebrui-
zy iets , dat in Gods Woord niet gelchree-
ven staat : Deze Vraag zullen wy op eene an-
dere Plaats wat verder dryven.

Over die Excommunicatie zou ik onder-
tuschen hondert andere Aanmerkingen kunnen
maken , doch het zou te verre buiten myn Be-
stek gaan. UE. zal zich derhalven met deze
weinige tot op een andermaal laten vergenoegen.

Lindlaw zegt op de andere Zyde van het
Tytel-Blad , dat zyne Historie " is uitgegeven
" volgens den 55. Artykel der Kerken-Orde-
" ning des Synodi Nationalis, gehouden binnen
" *Dortregt* in den Jaren 1618. en 1619." Voorts
zet hy daaronder het volgende Advertissement;
te weten : " Den Autheur waarschouwt elk om
" goede Redenen, die hy dartoos heeft , dat hy
" geenige van deze Boekskens voor de zyne er-
" kent , dan die met zyne eigene Hand aldus
" onderteekent zyn : *Joannes Lindlaw , manu
" propria.*

40. Hier zal ik alleenlyk twee korte Aanmerkingen
maken. Voor eerst vrage ik, waarom de
Ruiters zich onderwerpt aan een kleinen Hoop
van Predikanten, die alleenlyk uit Holland , en
eenige andere nabuurige Gewesten in 1618. en
1619. te *Dortregt* zamergekoomen zyn , en'er
eene zo genaamde Kerk-Vergadering of Synode
Nationaal gehouden hebben ? Daar hy nochtans
verwerpt alle de Rooms- Katholyke algemeene
Kerk-Vergaderingen, en voornamentlyk die van
Trente, waarin de voortreffelykste, en geleertste
Bischoppen uit de geheele Weereld zamenge-
koomen zyn ? Zouden eenige weinige van de
Rooms- Katholyke Kerk afgevalle Predikanten
meer Verlichting en Invloed van den H. Geest
gehad

gehad hebben, als een uit alle de Natien des
 ganschen Aard-Bodens versamelt Concilie gelyk
 als dat van *Trento*, en alle de andere voorgaande
 algemeene Roomis-Katholyke Concilien, en
 Kerk-Vergaderingen zyn geweest? Hy moet
 zekerlyk verkeerde Herffenen hebben, die zich
 zulks verbeelden kan. Voorts, wat heeft het
 Synode van *Dortrecht* den Ruiters doch te bevee-
 len. Alle degeene, die daarop verscheenen zyn,
 zyn (om my te bedienen van het Argument,
 dat de Ruiters in zyne Zamenkomsten gebruikt)
 immers zo wel Menschen geweest als hy. Hoe
 hebben zy dan meer Macht als de Ruiters
 kunnen hebben om iets vast te stellen, waaraan
 hy, en zyne Mede-Gereformeerden zich moeten
 onderwerpen? De Geloofs-Artikelen van dat
 Synode zal de Ruiters, als hy goed Gereformeert
 wil zyn, zo wel als desselfs kerkelyke Ordonnan-
 tien moeten aanneemen. Doch ik vrage hem,
 of dat Synode in Geloofs-Zaken heeft kunnen
 dwaalen of niet? Zegt hy, dat het onseilbaar
 geweest is, dan zal hy iets moeten bewyzen,
 'twelk tot noch toe geen Predikant heeft durven
 zeggen, veel minder bewyzen. Heeft het kun-
 nen dwaalen, en is het by gevolg in zyne Ge-
 loofs-Artikelen, Uitleggingen, en Verklarin-
 gen der H. Schrift seilbaar geweest, hoe kun-
 nen dan hy, en de Gereformeerden met een goed
 Gewisse hun Geloof op eenen zo zwakken, en
 losse Grond bouwen? Op de Schrift, zeggenze,
 bouwen wy ons Geloof. Doch dat is een kaal
 Zeggen. De Schrift blyft de Schrift, en ons
 Verichil ziet zo zeer niet op de Substantie van de
 Schrift, als op haaren rechten Zin, en haare
 rechte Uitlegging. Heeft nu een geheel Synode
 Nationaal van *Dortrecht* in het verklaren van den

Zin der H. Schrift kunnen feilen, hoe kan dan de Ruitcr dezelve aanneemen, ja hoe veel meer zal hy dan en yder particulier Man daarin feilen, en dwaalen kunnen? Daar zien wy al wederom, wat een vasten Grond de Gereformeerden van haar Geloof, en van Gods Woord hebben. In wat voor eenen Doolhof van vreemde Gevoelens, Opinions, Meeningen, Uitleggingen, Verklaringen, en ik weet niet, wat voor Oordelen moeten die Luiden dan niet geraaken! Zie! (dus moet yder Bybel-Broeder of Zuster by haar zelve denken) alle onze Predikanten kunnen dwaalen; onze geheele Kerken-Raden kunnen dwaalen; en onze gansche Nationale Synoden kunnen dwaalen, hoe kan ik my dan be-loven, dat ik niet dwaalen kan? Kan ik nu dwaalen, zo kan ik myn Geloof, 'welk een vast Fondament moet hebben op myne feilbaare Uitlegging, en op myn feilbaar Begrip der H. Schrift niet bouwen. Wat zal hy dan eindelyk geloven? Niet met al; ten zy hy de Uitlegging der Rooms Katholyke Kerk aanneemt, die vast gaat volgens *Christi* Beloften *Matth. 16. v. 18.*

41 Ten tweden, wat het Advertissement van den Ruitcr betreft, ik kan niet begrypen, waarom hy zyne Hand-Schrift op de voorsr. Wys in zyn Boekken geteekent heeft. Was het een Werk van Belang, daar iets aangelegen was, of welkers Vervalsching kwade, gevaarlyke, of ook schadelyke Gevolgen na zich konde sleepen, zou ik den Ruitcr gelyk geven, dat hy'er zyne Hand onder hadde gezet, om dus alle Bedriegeryen voortekoomen; maar nu het maar een Boekken, en een Prulis, zie ik niet, waartoe die Voorzorg heeft gediend. Doch daar schiet my te binnen, dat ik op de Haagse Kernis,

Kermis, die jaarlyks op den eersten Zondag der Bloeimaand invalt, meermalen Kwakzalvers gezien heb, die, zo als zy zeiden, van verre gekomen waren, enkeld en alleenlyk uit Liefde voor de zwakke, ziekelyke, met allerhande Ongemakken, Koortzen, en andere Krankheden bezwaarde, en door de inlandse Medicyns bedorve, of verlatene Ingezetenen der Stede van *s' Gravenhage*, om dezelve met haare weeralooze, puike, en onfeilbaare Genees-Middelen te helpen. De Doosjes, Flesjes, Peepers, enz. waarin haare Poeliers, Elixirs, Quintessencen, Kruiden, Waters, en wat dies meer is, zeer zorgvuldiglyk bewaart wierden, waaren zeer omzichtiglyk met hun Cachet verzegelt, en met haare eige Hand onderteekent. Zulks geschiedde, zeidenze, uit een opregt Medelyden met de zwakke, en ziekelyke Haagse Burgers en Ingezetenen, ten einde haare Waaren, en Genees-Middelen door geene Beuzenazn nagmaakt, en de Kranken dus niet tot haar grootste Schade met valsche, en ondeugende Medikamenten bedrogen wierden. Doch dit alles diende alleenlyk om den Luiden het Geld uit den Zak te zwetzen; want als men haare Flesjes, Doosjes enz. opende, vond men daarin niets anders als bemufte, verrotte, en krachtelooze Dingen. Dus is het den Ruiters ook gegaan. Hy heeft zynen Naam (waaron ook niet zyn Cachet) eigenhandig in zyn Boeken geteekent, om het Geld voor die ondeugende Waar desse zekerder in zyne Beurs te bekoomen, en zulks, meene ik, is den Ruiters ook al door anderen in den Haag verweten, mits de Drukker van Zanten in de Waarschouwing van *Lindlaw's grondig Onderwys aan Jan Jansz*

zen Hoorst zegt, dat Lindlaurw dat grondig Onder-
wys uit eige Beweeging, en zonder weercldse Be-
looning, vervaardigt heeft.

42. In de Voorrede van de Waarachtige Historie
zegt de Ruiter: " 1. Dat hy (ik zal alleenlyk
" de voornaamste Omstandigheden aanhaalen)
" door het lezen van *Bullingerus* en van *Moli-*
" *naus* bekeert is. 2. Dat hy niet uit weercldse
" of vleeschelyke Inzigten de Gereformeerde Re-
" ligie heeft omhelt. 3. Dat hy, zo als hy in het
" Besluit van zyn Verhaal zegt, meer andere
" Menschen in het Gereformeerde Geloof heeft
" onderweezen, en 4. Dat hy, zo als hy in het
" Begin van zyne eerste Zamenpraak vertelt,
" die Zamenspraken in 't Jaar 1720. gehouden
" heeft enz." Doch wat die vier Punten be-
" treft, UE. kan uit het volgende Extract des
" Briefs, welken de Heer H. R. te *Soolinge* aan
" een goed Vrind van my geschreeven heeft, zien,
" hoe opregt de Ruiter in zyn Verhaal is.

43 *Extract van eene Missive, ge-*
schreeven door den Heer Ig. Hel.
R. te Solinge den 14. Septemb.

1734.

" **M**yn Heer. Ik heb de Discoursen, welke
" de afvallige Lindlaurw uitgegeven heeft,
" ontfangen; doch daarin zyn louter Leu-
" genen en Onwaarheden te zien, voorna-
" mentlyk in het Begin, alwaar hy schryft, dat
" R. P. Eschenbrender in 't Jaar 1720. alhier ge-
" woont, en de Ruiter zyne Controverfie-Discoursen
" vervolgens met R. P. *Pickarts* gehou-